

пейського Союзу. 2. Дане право передбачає, зокрема: 1) право кожної людини висловити свою думку, до того, які до нього персонально будуть застосовані заходи, які можуть спричинити несприятливі для нього наслідки; 2) право кожної людини на доступ до інформації стосуються його матеріалів при дотриманні законних інтересів конфіденційності, а також професійної та комерційної таємниці; 3) обов'язок адміністративних органів мотивувати прийняті рішення» [4].

Ст. 52 Хартії передбачає, що будь-яке обмеження прав і свобод, визнаних Хартією, має бути передбачено законом і не суперечити духу прав і свобод. Обмеження можуть застосовуватися у разі, якщо вони відповідають загальним цілям, визнаним Європейським Союзом, або необхідні для захисту прав і свобод інших людей [4].

Висновки. Отже, право на інформацію виступає у країнах ЄС одним із фундаментальних громадянських прав. Його імплементація пройшла тривалий шлях від програмних документів і національних законів до загальноєвропейських законодавчих актів. Очевидно, що право на інформацію має політико-правову, комплексну природу. Вона виражається у тому, що інформація дозволяє

громадянам реалізовувати інші права: право на свободу слова, на здоров'я і т. і. Таким чином, можна обґрунтувати тезу, що еволюція людського суспільства у великій мірі детермінована розширенням і коригуванням права на інформацію, оскільки воно дозволяє забезпечити повноправну участь громадян у політичному, соціально-економічному та культурному житті. У майбутніх дослідженнях, присвячених даній темі, представляється доцільним вивчити проблему застосування законодавства, яке гарантує право на інформацію у країнах Європейського Союзу.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Скликання міжнародної Конференції з питання про свободу інформації А / RES / 59 (I) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.un.org/ru/ga/1/docs/1res.shtml>
2. Грембергер Марк. Громадяни як партнери. Керівництво ОЕСР з інформування, консультацій та активної участі суспільства в розробці політичного курсу : пер. з англ. / Марк Грембергер. – М. : Всесвіт, 2002.
3. European Governance A White Paper. Commission of the European Communities. – Brussels, 25.7.2001. – P. 2-3.
4. Хартія основних прав Європейського Союзу. Європейський Союз; Хартія, Міжнародний документ від 07.12.2000 // Сайт Верховної Ради України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994_524.

УДК 347.12

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ МЕДИЧНОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ

Лісничка О.М., здобувач

кафедри цивільного права № 1

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

Стаття присвячена дослідженню стану правового регулювання медичного туризму в Україні. Висвітлено поняття медичного туризму, його види та передумови виникнення як комерційного виду діяльності.

Ключові слова: медичний туризм, право пацієнта на лікування за кордоном, транскордонні медичні послуги, телемедицина.

Статья посвящена исследованию состояния правового регулирования медицинского туризма в Украине. Освещены понятие медицинского туризма, его виды и причины возникновения как коммерческого вида деятельности.

Ключевые слова: медицинский туризм, право пациента на лечение за рубежом, трансграничные медицинские услуги, телемедицина.

Lisnycha O.M. LEGAL SETTLEMENT OF MEDICAL TOURISM IN UKRAINE

The article investigates the state of legal regulation of medical tourism in Ukraine. Deals with the concept of medical tourism, its types and predictors of how commercial activity.

Key words: medical tourism patient's right to treatment abroad, cross-border health care, telemedicine.

Постановка проблеми. У наш час в Україні стрімко розвивається такий вид комерційної діяльності, як медичний туризм. Існує перелік нормативних актів, які сприяють розвитку ринку медичного туризму у державі та відповідають європейським стандартам. Проте, в Україні досі не створено механізмів впливу на діяльність посередницьких структур із надання медичних послуг, цінового аналізу послуг закордонних медичних закладів, відсутня система контролю якості такого лікування та захисту прав українських гро-

мадян під час отримання медичних послуг в інших країнах.

Ступінь розробленості проблеми. Діяльність у сфері медичного туризму стала предметом дослідження таких вітчизняних і закордонних науковців: О. Покотило, С. Антонова, К. Діденко, Є. Рижкової, К. Ріхтера та ін.

Проте, у наведених дослідженнях відсутні пропозиції щодо законодавчого врегулювання медичного туризму, зокрема, діяльності медичних провайдерів, що й обумовлює актуальність обраної теми.

Метою статті є аналіз законодавчого регулювання права пацієнтів на лікування за кордоном і медичного туризму в Україні, надання пропозицій щодо розробки нормативних документів і стандартів направлення громадян на лікування за кордон за участю медичних провайдерів.

Виклад основного матеріалу. Конституція України гарантує кожному право на охорону здоров'я. Тобто, кожний громадянин України, як і іноземець або особа без громадянства, які на законних підставах перебувають на території України, мають право на охорону свого здоров'я.

Відповідно до ст. 283 Цивільного кодексу України охорона здоров'я забезпечується системною діяльністю державних та інших організацій, передбаченою Конституцією України та законом [1].

Права кожного на охорону здоров'я визначаються ст. 6 Основ законодавства України про охорону здоров'я (далі – Основи).

Проте, серед інших, закріплених законодавством прав пацієнтів, зараз найменш дослідженим залишається право на лікування за кордоном.

Ст. 36 Основ передбачено, що громадяни України можуть направлятися для лікування за кордон за необхідності надання того чи іншого виду медичної допомоги хворому і неможливості її надання в закладах охорони здоров'я України [2].

Державні органи зобов'язані сприяти виїзду громадян України за кордон і перебуванню їх там під час лікування.

Порядок направлення громадян України за кордон для лікування встановлюється Кабінетом Міністрів України.

Так, питання про направлення хворих на лікування за кордон вирішується відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 8 грудня 1995 р. № 991 «Про затвердження Положення про порядок направлення громадян на лікування за кордон» [3] та наказом Міністерства охорони здоров'я України від 17.07.2014 р. № 502 «Про забезпечення організації направлення громадян на лікування за кордон» [4].

Лікування за кордоном як виключний захід передбачене для громадян, захворювання яких не лікуються на території України, незалежно від віку, статі, соціального походження, майнового стану, місця проживання й інших ознак.

Рішення про доцільність лікування за кордоном ухвалює Комісія з питань направлення на лікування за кордон (далі – Комісія) на підставі висновку головного спеціаліста відповідного профілю Міністерства охорони здоров'я України.

Обов'язковою умовою прийняття Комісією позитивного рішення повинне бути складене головним спеціалістом відповідного профілю Міністерства охорони здоров'я України обґрунтування щодо неможливості ефективного лікування хворого в Україні, та підтвердження медичним закладом зарубіжної країни можливості надання відповідної спеціалізованої допомоги.

Протягом першого кварталу 2016 р. Комісія Міністерства охорони здоров'я України з

питань направлення на лікування за кордон ухвалила рішення щодо оплати лікування для 50 осіб.

У 2015 р. коштом асигнувань державного бюджету було направлено на лікування за кордон 81 особу, у 2014 р. – 39 осіб, у 2013 р. – 47 осіб, у 2012 р. – 14 осіб, у 2011 р. – 19 осіб, у 2010 р. – 40 осіб.

Щороку до України за лікуванням звертаються майже 50 тисяч пацієнтів з Німеччини, Франції, Великої Британії, США, Росії, Білорусі й Ізраїлю. За рік вони сумарно витрачають близько 125 млн доларів [5]. Проте українців, які здійснюють лікування власним коштом, виїжджає за кордон в 4 рази більше.

Отже, недоступність у державі деяких методів лікування, відсутність інноваційних технологій та умов лікування впливає на те, що зараз серед українських пацієнтів все більшої популярності набуває лікування за кордоном.

В Україні почав зароджуватись такий вид комерційної діяльності, як медичний туризм.

Медичний туризм – це практика надання медичних послуг за межами країни або району проживання, поєднання відпочинку за кордоном із отриманням висококваліфікованої медичної допомоги.

Медичний туризм включає такі поняття: «оздоровчий туризм» – коли люди подорожують з метою оздоровлення та поліпшення зовнішнього вигляду; «діагностичний туризм» – коли основною метою є обстеження організму (check-up), встановлення правдивого діагнозу, отримання так званої «другої думки» (second opinion); і власне «медичний туризм» – коли основною метою подорожі є лікування.

Сьогодні медичний туризм глобалізується та стрімко набирає обертів. У провідних країнах світу з високим рівнем медицини прибуток від в'їзного оздоровчого та лікувального туризму вимірюється сотнями мільйонів доларів щорічно і щорічно суттєво поповнює бюджет країни. В останні роки медичний туризм, включаючи як лікування, так і діагностику та реабілітацію, становить близько 2% світового валового внутрішнього продукту.

За інформацією Всесвітньої організації охорони здоров'я, до 2022 р. туризм і сфера охорони здоров'я (спільно) стануть однією з визначальних світових галузей. А оскільки населення всього світу старіє, розвиток медичного й оздоровчого туризму очікує ще більш стрімке зростання.

Прикладом може бути досвід Туреччини, яка продемонструвала стрімкий злет у галузі медичного туризму. У 2012 р. прийняла 617 000 медичних туристів, заробивши на них \$ 4,2 млрд. До 2015 р. країна збільшила потік медичного туризму до 1 млн. людей, а доходу – до \$ 10 млрд. [6].

Важливим чинником розвитку є інновація. Наприклад, у Німеччині, дуже популярною послугою є телемедицина, тобто надання медичних послуг дистанційно. Такий вид послуг дозволяє пацієнту отримати думку фахівців різних напрямків з приводу встановлення діагнозу, призначення необхідної терапії, а також рекомендації щодо подальшої реабілітації.

У наш час в Україні існує низка нормативних актів, які сприяють розвитку ринку ме-

дичного туризму та відповідають європейським стандартам. Так, одним з інноваційних запроваджень медичного туризму є телемедицина.

Наказом Міністерства охорони здоров'я України від 19.10.2015 р. № 681 «Про затвердження нормативних документів щодо застосування телемедицини у сфері охорони здоров'я» затверджено Порядок організації медичної допомоги на первинному, вторинному (спеціалізованому), третинному (високоспеціалізованому) рівнях із застосуванням телемедицини (далі – медична допомога із застосуванням телемедицини) закладами охорони здоров'я незалежно від форми власності, фізичними особами – підприємцями, які здійснюють господарську діяльність з медичної практики [7].

Відповідно до визначених Порядком понять, телемедицина – комплекс дій, технологій та заходів, що застосовуються під час надання медичної допомоги, з використанням засобів дистанційного зв'язку у вигляді обміну електронними повідомленнями.

Головною метою телемедицини є поліпшення здоров'я населення шляхом забезпечення рівного доступу до медичних послуг належної якості.

Дія Порядку дозволить поліпшити пацієнтам доступ до медичних послуг, а лікарям – створити умови для підвищення кваліфікації та навчання шляхом дистанційного обміну досвідом із колегами.

Крім того, наведене Положення підвищує ступінь реалізації прав, закріплених у ст. 8 Основ, а саме: права кожного пацієнта, який досяг 14 років, на вільний вибір лікаря, якщо останній може запропонувати свої послуги, вибір методів лікування відповідно до його рекомендацій і права, коли це виправдано станом пацієнта, бути прийнятим у будь-якому закладі охорони здоров'я за своїм вибором, якщо цей заклад має можливість забезпечити відповідне лікування.

Але існує певний ряд законодавчих прогалин, які не сприяють розвитку як в'їзного, так і виїзного медичного туризму в державі.

Наприклад, уч. 2 ст. 44 Основ законодавства України про охорону здоров'я зазначено, що «нові методи профілактики, діагностики, лікування, реабілітації та лікарські засоби, які знаходяться на розгляді в установленому порядку, але ще не допущені до застосування, можуть використовуватися в інтересах вилікування особи лише після отримання її письмової згоди», — однак порядок розгляду нових методів профілактики, діагностики, лікування, реабілітації законодавством досі не встановлено [8].

Для більш чіткого визначення правових аспектів врегулювання медичного туризму в Україні та прав пацієнтів при лікуванні за кордоном, необхідно проаналізувати певні нормативно-правові акти.

Так, забезпечення права громадян звертатися за медичною допомогою до інших держав у країнах Європейського Союзу регулюється Директивою 2011/24/ЄС Європейського Парламенту та Ради Європи від 09.03.2011 р. «Про використання прав пацієнтів на транскордонні послуги в галузі охорони здоров'я» [9] (далі – Директива).

ентів на транскордонні послуги в галузі охорони здоров'я» [9] (далі – Директива).

Директива стала фундаментом для міцної співпраці країн Європейського Союзу в галузі охорони здоров'я, підвищення ефективності медичного обслуговування. Можна виділити такі основні її положення:

- пацієнти мають право звертатися за медичною допомогою за кордон і отримувати компенсацію в межах того обсягу послуг, які могли б отримати у своїй країні. Директива пояснює, як ці права можуть бути реалізовані, зокрема, які ліміти на транскордонне отримання медичних послуг можуть встановлювати держави Європейського Союзу і який при цьому буде рівень фінансового відшкодування;

- держави-члени Європейського Союзу несуть відповідальність за медичні послуги, що надаються на їхній території. Пацієнти мають бути впевнені, що стандарти якості та безпеки лікування на території будь-якої держави Європейського Союзу підлягають регулярному моніторингу й зумовлені розумною медичною практикою.

До того ж Директивою визначено обов'язок надання інформації про характер і умови отримання медичних послуг у державі їх отримання, встановлено обов'язковість оприлюднення й інформування про стандарти, передбачено визнання рецептів, виписаних в іншій державі-члені Європейського Союзу.

Особливу увагу варто приділити положенню Директиви, яке стосується реалізації прав пацієнтів на транскордонні послуги в охороні здоров'я, положенню щодо інформування пацієнта про характер і умови надання послуг тощо.

Законодавство України, попри всю його недосконалість, передбачає і те, і інше, містить майже повний перелік прав пацієнта, який визначається законодавством країн Європейського Союзу (окрім права на повагу до часу пацієнта, також чітко не позначено право на інновації).

З іншого боку, Україна сама стає вкрай перспективним ринком для в'їзного медичного й оздоровчого туризму. Держава є цікавою для іноземних пацієнтів не тільки за ціновим критерієм (наприклад, стоматологія), а й завдяки доступності репродуктивної медицини.

Проблема сурогатного материнства є найбільш дискусійною і найменш врегульованою в правовому відношенні у переважній більшості країн.

Перш за все варто зазначити, що сурогатне материнство є законним на території України. В Україні правовідносини між різними учасниками програм сурогатного материнства регулюються чинним законодавством і цивільно-правовими договорами.

Згідно зі ст. 79 Основ, заклади охорони здоров'я, громадяни та їх об'єднання мають право самостійно укласти договори (контракти) з іноземними юридичними і фізичними особами на будь-які форми співробітництва, брати участь у діяльності відповідних міжнародних організацій, здійснювати зовнішньоекономічну діяльність.

Крім норм чинного законодавства, правовідносини учасників програм сурогатного материнства регулюються цивільно-правовими

договорами. Такі договори зазвичай укладаються відповідно до ст. 6 Цивільного кодексу України.

Що стосується правового регулювання в'їзного медичного туризму в інших галузях медицини, то на сьогодні воно зібрано в різних нормативних актах, які окремо регулюють туристичну діяльність і діяльність у сфері охорони здоров'я.

Так, відповідно до ст. 11 Основ, іноземці й особи без громадянства, які постійно проживають на території України, особи, яких визнано біженцями або особами, що потребують додаткового захисту, мають такі ж права і обов'язки в сфері охорони здоров'я, як і громадяни України, якщо інше не передбачено міжнародними договорами чи законами України.

Права та обов'язки в сфері охорони здоров'я іноземців і осіб без громадянства, які тимчасово перебувають на території України, визначаються законами України та відповідними міжнародними договорами.

У ст. 79 Основ зазначено, що Україна – учасник міжнародного співробітництва у сфері охорони здоров'я, член Всесвітньої організації охорони здоров'я та інших міжнародних організацій. Держава гарантує зазначеним організаціям належні умови діяльності на території України, сприяє розширенню і поглибленню участі України у заходах, що ними проводяться.

Відповідно до своїх міжнародно-правових зобов'язань держава бере участь у реалізації міжнародних програм охорони здоров'я; здійснює обмін екологічною та медичною інформацією; сприяє професійним і науковим контактам працівників охорони здоров'я, обміну прогресивними методами та технологіями, експорту й імпорту медичного обладнання, лікарських препаратів та інших товарів, необхідних для здоров'я, діяльності спільних підприємств у сфері охорони здоров'я; організовує спільну підготовку фахівців, розвиває та підтримує всі інші форми міжнародного співробітництва, що не суперечать міжнародному праву та національному законодавству.

Найголовнішою гарантією захисту прав громадянина при направленні на лікування за кордон є договірні відносини, які обов'язково формалізуються шляхом укладення цивільно-правового договору в письмовій формі. Договір може бути укладений безпосередньо з медичним чи оздоровчим закладом або через посередника.

Відповідно до умов такого договору, посередник (виконавець) зобов'язується за завданням пацієнта (замовника) надати консультаційні, інформаційні, представницькі послуги щодо організації обстеження та/або лікування в певній країні. Відповідно до ст. 1209 Цивільного кодексу України, виконавець має право самостійно визначати необхідний обсяг такої інформації, але він повинен пам'ятати про загрозу настання цивільно-правової відповідальності за недостатність або недостовірність наданої споживачеві інформації.

Передусім, договірні відносини між пацієнтом і медичним закладом, укладені через

посередника, регламентуються положеннями ст. 636 Цивільного кодексу України.

Саме посередники зараз займають провідне місце у сфері послуг з направлення громадян на лікування за кордон. Проте, діяльність таких посередників жодним чином не закріплена у вітчизняному законодавстві.

Хоча Міністерство охорони здоров'я України на своїй офіційній сторінці звертає увагу на відсутність у державі механізмів впливу на діяльність посередницьких структур з надання медичних послуг, жодної спроби змінити ситуацію на краще не простежується. Це створює певні ризики комерціалізації даної сфери, ступінь яких залежить від того, хто буде керівною ланкою в системі медичного туризму.

Якщо даний вид діяльності буде закріплений за турсервісерами, то можливе необґрунтоване розширення комерціалізації та підвищення ризику зниження якості отримання медичних послуг за кордоном, оскільки туристичні агентства не спеціалізуються на співпраці з закордонними медичними установами.

Мінусом надання зазначених послуг лікарями є відсутність юридично закріплених правовідносин між останніми та закордонними медичними установами. Лікар спирається на власні переконання щодо вибору медичного закладу і не має можливості організувати додатковий сервіс, необхідний пацієнту для лікування за кордоном.

Тому, на нашу думку, оптимальним варіантом посередника у даній галузі є медичний провайдер, який перебуває на території України, має відповідно закріплені договірні відносини з закордонними закладами охорони здоров'я та їх різноманітну базу, досвід у направленні пацієнтів за кордон і здатність забезпечити необхідну сервісну складову.

Висновки. Розвиток досліджуваного напрямку в Україні не тільки зміцнить позитивний імідж українських лікарів, але й сприятиме покращенню стану галузі охорони здоров'я в цілому, залученню інвестицій і підвищенню якості надання медичних послуг.

Аналізуючи чинне законодавство, можна відмітити наявність лише мінімальної правової бази, необхідної для розвитку як в'їзного, так і виїзного медичного туризму.

З метою більш чіткого законодавчого закріплення прав пацієнтів при лікуванні за кордоном і лікуванні іноземних пацієнтів в Україні, необхідно налагодити тісну співпрацю медичних провайдерів і Міністерства охорони здоров'я України, а для цього потрібна розробка нормативних документів і стандартів направлення громадян на лікування за кордон за участю провайдерів.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. № 435-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – №№ 40–44. – Ст. 283.
2. Основи законодавства України про охорону здоров'я : Закон України від 19.11.1992 № 2801-ХІІ-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2801-12>.

3. Положення про порядок направлення громадян на лікування за кордон : постановою Кабінету Міністрів України від 8 грудня 1995 р. № 991 – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/991-95-%D0%BF>.

4. Про забезпечення організації направлення громадян на лікування за кордон: наказ МОЗ України від 17.07.2014 № 502 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.moz.gov.ua/ua/portal/dn_20140717_0502.html.

5. Урядовий портал – Новини Міністерств та відомств (2016 рік) – «У 2016 році комісія МОЗ ухвалила рішення про оплату лікування за кордоном вже для 50 осіб» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=248964741&cat_id=244277212.

6. Янишевська В. : «Медичний туризм оздоровлює економіку країни» – [Електронний ресурс]. – Режим доступу :

<http://uamt.com.ua/UA/deyatelnost-uk/novini/223-likuvalnij-turizm-ozdorovlyue-ekonomiku-krajini.html>.

7. Про затвердження нормативних документів щодо застосування телемедицини у сфері охорони здоров'я – Наказ МОЗ України №681 від 19.10.2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://kodeksy.com.ua/norm akt/source-%D0%9C%D0%9E%D0%97/type-%D0%9D%D0%B0%D0%BA%D0%B0%D0%B7/681-19.10.2015.html>

8. Медицина і фармація, законодавство і практика #1051 (30) 08.08.2016 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.apteka.ua/article/379738>

9. Медичний туризм : проблемні питання та шляхи їх вирішення [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.umj.com.ua/article/93452/medichnij-turizm-problemni-pitannya-ta-shlyaxi-ix-virishennya>.

УДК 347.234.1

МОМЕНТ ВСТАНОВЛЕННЯ ВАРТОСТІ НЕРУХОМОГО МАЙНА У РАЗІ ЙОГО ПРИМУСОВОГО ВІДЧУЖЕННЯ У ЗВ'ЯЗКУ ІЗ СУСПІЛЬНОЮ НЕОБХІДНІСТЮ

Нівня М.І.,
помічник адвоката
Адвокатське об'єднання «Юрлайн»

Стаття присвячена дослідженню проблеми визначення моменту встановлення вартості відчужуваного майна у разі його примусового відчуження у зв'язку із суспільною необхідністю.

Ключові слова: суспільна необхідність, нерухоме майно, відшкодування шкоди, примусове відчуження.

Статья посвящена исследованию проблемы определения момента установления стоимости недвижимого имущества в случае его принудительного отчуждения в связи с общественной необходимостью.

Ключевые слова: общественная необходимость, недвижимое имущество, возмещение вреда, принудительное отчуждение.

Nivnya M.I. THE MOMENT OF ESTABLISHMENT OF REAL ESTATE VALUE IN CASE OF EXPROPRIATION IN CONNECTION WITH PUBLIC NECESSITY

The article is devoted to the study of the problem of determining the moment when real estate property value is established in case of its compulsory alienation in connection with public need.

Key words: social necessity, real estate, compensation for harm, compulsory alienation.

Визначення моменту встановлення вартості відчужуваного майна має ключове значення в інституті примусового відчуження нерухомого майна у зв'язку з суспільною необхідністю, адже це безпосередньо впливає на розмір відшкодування. Останнє у свою чергу є головною протиположністю державному примусу, що дозволяє врівноважити у відповідних правовідносинах публічний і приватний інтерес.

Актуальність проблеми пояснюється ще тим, що існуюча процедура примусового відчуження нерухомого майна у зв'язку з суспільною необхідністю є досить тривалою, а політична, економічна та фінансова нестабільність у державі може суттєво впливати на вартість нерухомого майна.

Питанням визначення моменту встановлення вартості відчужуваного майна приділяли увагу дореволюційні та сучасні вчені юристи такі, як М. Венеціанов, К. Грюнгут, В. Роланд, Д. Ахметов.

Потреба у визначенні моменту встановлення вартості відчужуваного майна викликана тим, що його вартість може змінюватися у

різні проміжки часу, а оскільки вартість майна є складовою збитків, то визначення моменту встановлення вартості має значення для розуміння остаточної суми відшкодування.

Різна вартість відчужуваного майна у різний момент часу пов'язана з впливом різноманітних факторів, зокрема, впливом можливого будівництва суспільно-необхідного проекту.

М. Венеціанов у своїй праці «Експропріація с точки зрення громадянського права» цьому питанню присвятив окрему главу. Він зазначав, що моментом встановлення викупної ціни слід вважати момент видання постанови про експропріацію, це узгоджується з принципом рівності майна до та після експропріації [1, с. 85].

Надалі М. Венеціанов робить певні висновки, а саме: для визначення викупної ціни не слід враховувати зміни цін, які пов'язані з реалізацією суспільно-корисного об'єкту через те, що несправедливо змушувати відчужувача платити більш високу ціну, яка зросла завдяки йому, а також несправедливо давати можливість відчужувачу скористатись зменшенням ціни, яка змінилась теж завдяки йому.